

Kiss Katalin

A Miskolci Egyetem Szabó Lőrinc– műhelyének kutatási eredményeiről

Az a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karán működő kutatási egység, amely a szöveggondozói munka számára legnagyobb kihívását a Szabó Lőrinc-hagyaték feldolgozásában, nélkülözhetetlen alapszövegek és megbízható, filológiai hiteles életműkiadások megjelentetésében látja, a Szabó Lőrinc-centenárium évében tízéves múltat tekinthet vissza. A kutatócsoport Forgách Anita és Györe Gabriella alapos leletmentő munkálatainak köszönhetően mára befejeztként tudhatja maga mögött a hagyatékkönyvtár helyi feldolgozását és rövidesen csak esetlegesen előkerülő darabokkal egészítheti ki azt a speciális katalógust, amely a Szabó Lőrinc könyvtárában fellelhető könyvek impresszumairól készült fénymásolatok alapján, a szükséges könyvészeti adatok regisztrálásával azok visszakeresésére nyújt majd új lehetőséget.

Egy lezárt írói életmű szövegeinek filológiai hiteles feldolgozása mindig meglehetősen nagy körültekintést igénylő munka. Folyamatosan kerülnek elő eddig publikálatlan szövegek és töredékek, amelyeket be kell építeni a javított, bővített kiadásokba, s az apró, de új eredmények segítenek abban, hogy az addig ismeretlen vagy tévesen datált szövegek megtalálják helyes időrendi helyüket a szövegegészben. 1998-ban jelent meg Szabó Lőrinc Összes verseinek három kötetes kiadása az Unikornis kiadó életmű sorozatának (*A magyar költészet kincsestára*) 72–74. darabjaként, amelyet az idei év márciusában az előző kötet megjelenése óta fellelt új darabokkal (*A nehéz napon, az Aki elvesztette a feleségét, az 1941 telére, a Klára, és az [Öt rokon emléké...] című versekkel, valamint a „zsengéssel”*) kiegészült újabb Összes versek megjelenése követett, az Osiris Kiadónál. A költő ma ismert összes verseinek filológiai szempontból legteljesebb jelenleg hozzáférhető, új kiadásában már a csaknem teljes Szabó Lőrinc-verskorpusz olvasható – a szöveggondozás Lengyel Tóth Krisztina és Kabdebó Lóránt munkája. Az idei könyvhétre várható a Magvető Kiadónál a *Huszonhatodik év* háttérét adó Korzát Erzsébet–Szabó Lőrinc leveleskönyv (*Huszonöt év*) valamint egy, a Szabó Lőrinc összes prózai művét egybegyűjtő kötet megjelenése.

Az egyetemi műhelyszemináriumok mindig is inspiráló közegét jelentették újító jellegű kísérletezéseknek. Új kezdeményezésként tarthat igényt érdeklődésre az a „készülődő” elektronikus életrajzi kronológia, amely a hagyományos könyvkiadási formán belül megvalósított Babits életrajzi kronológiához hasonlóan, de annak filológiai buktatóit felismerve és számbavéve, a Szabó Lőrinc-életmű hasonló jellegű feldolgozását fogja nyújtani. Ez a mostani multimédiás környezet, a hagyományos könyvkiadás területén született kutatási eredményekre támaszkodva, az életrajzi kronológiák jövőjét jelentheti, legalábbis új lehetőségeket nyithat meg az életrajzi vonatkozású dokumentumokkal kialakítandó viszony tekintetében és hozzájárulhat a digitalizált irodalom elméleti tisztázásához, s a filológia időszerű kérdéseinek kidolgozásához. Még ha az életrajzi adattárak formátuma különbözik is, alapvetően ugyanarról álmodnak: hagyományos papírformátumban vagy digitalizált változatban, egy majdani kritikai kiadás alap kutatásaként, elérhető közelségbe helyezik a teljes életút fellelhető dokumentumait, körvonalaznak egy „visszatisztítható”, élettörténetet – ha egyáltalán elképzelhetők ilyen történetek.

Évek óta „vonul” a világhálóra az irodalom. Ez az új terjeszkedési terület, a hypertextus és a multimédia szinte korlátlan lehetőségeivel felülírható és folyamatosan újrendezhető megoldást kínál a forrás-dokumentumokból származó adatok tárolására és lekérdezésére. Egy-egy szerzői életrajzi kronológia összeállítása jókora életművek esetén évekig is eltarthat, a

kezdeti adatbetöltés és a rákövetkező ciklikus adatfrissítés fázisai között esetenként hosszú évek telhetnek el, ugyanakkor a szoftverek „garantálják” az archiválást és lehetőséget adnak a korrekcióra, „intelligens” módon megtalálják az adatok újraszervezésének technikáit. Azzal, hogy az adatok rengeteg különféle kapcsolatba léphetnek egymással, a mindenkori aktualizálás (lekérdezés) új és új módon fedi fel a vonatkozó dokumentumok, levelek, szövegek stb. „folyamatszerű” és „viszonyoszerű” létmódját.

A Szabó Lőrinc életrajzi kronológia felépítését illetően időrendhez igazodik, a tényszerű adatok rögzítése és kikeresése az adatbázisban, számos egyéb szükséges kereső-lekérdező modul használata mellett (vagy azokkal kombinálva), az önkényesnek is tekinthető naptárra épül. A beírt adatok megszerzésének itteni módja, a korlátlan kapcsolódási lehetőség révén – a menürendszerek rugalmas változtatásával – lehetővé teszi, hogy a virtuális szerzői életrajz vagy annak kiválasztott szelete „többféle” verzióban aktualizálódjon. Azoknak az adatoknak, „információgócoknak” az előhívására ugyanis, amelyeket az adatbázis a rögzítés fázisában magába nyel, elsődleges keresőkritériumok megadásával, számtalan lehetőség kínálkozik. Ebben a határtalanul nyitott közegben a külön-külön többé-kevésbé ellenőrizhető és igazolható „információgócoknak” számos érvényes aktualizációja jöhet létre, a menürendszerek nyújtotta választási lehetőségeket vagy a kapcsolt kereséseket kihasználva, az adathalmaz eredeti kapcsolatainak eloldásával az életrajz újabb és újabb (de hangsúlyozottan nem regényesített) változatokban válik olvashatóvá.

Érdeemes megjegyezni, hogy az életrajzi adatok narratív megszerzése komoly módszertani problémákat vet fel, hiszen még az elvonatkoztatott, „visszatisztított” tényszerű adatok sem tekinthetők vitathatatlanul adottnak, azok is meg vannak jelölve annak a diszkurzusnak a temporális folyamatával, amelynek részét képezik. Anélkül, hogy akár csak vázlatosan is kifejtenénk a szövegek időbeliségével kapcsolatos elgondolásainkat, ismételten kiemelnénk, hogy a sokszor csupán „utólagos” értelmezői beavatkozásnak tekintett narratív logikával, csakúgy mint az egymással párbeszédbe lépő adatok bonyolult játékával kapcsolatos elgondolások sem szemlélhetők kizárólag az eddig létező nézőpontokból.

Az életrajzi adattárak felhasználására vonatkozó általános alapelvek lefektetésekor csaknem megkerülhetetlen az adatvédelmi problémákkal való szembenézés. Az Arcanum Kiadó nemrégiben megjelentette a Nyugat digitális változatát (*Nyugat 1908-1941*), s mint ismeretes, az előmunkálatok során az is nyilvánvalóvá vált, hogy a Nyugat digitalizálásakor az egyik legnagyobb problémát például a szerzői jog betartása jelentette. A szerzői jog szabályai nemcsak az „offline” multimédiás kultúrára, hanem az „online” világra, az InterNet-re is kiterjednek, ugyanakkor a szerzői jogvédelemnek és az információhoz jutás szabadságának egyidejűleg biztosítandó feltételekként kell teljesülniük.